

DANTES
GUDDOMMELIGE
KOMEDIE

PÅ DANSKE VERS
AF OLE MEYER

Gyldendals Bogklubber

Dantes Guddommelige Komedie

På danske vers og med kommentarer af Ole Meyer
© Multivers, 2000

Omslagsdesign: Kvorning.dk

Forsideillustration: Udsnit af Hieronymus Bosch »Ill
Paradiso terrestre - L'ascesa all'Empireo» (1500-04),
Venezia. Palazzo ducale.
Udsendes i Gyldendals Bogklubber efter
overenskomst med Multivers Aps.
Denne udgave må ikke gøres til genstand for offentlig udlån.
Kopiering fra denne bog må kun finde sted på institutioner,
der har indgået aftale med Copy-Dan og kun inden for
de i aftalen nævnte rammer.

Tryk: Nørhaven A/S, Viborg

1. bogklubudgave, 1. oplag

Printed in Denmark 2001

ISBN 87-00-67538-5

www.samlersens-bogklub.dk

INDHOLD

OVERSÆTTERENS FORORD	29
----------------------------	----

DEN GUDDOMMELIGE KOMEDIE

HELVEDET I	43
------------------	----

Dante begynder sin rejse gennem dødsrigerne med at skildre sig selv i en uigennemtrængelig mørk skov. Han søger op mod en solbeskinnet bjergtop, men drives af tre rovdyr tilbage ned i mørket.

- Den romerske digter Vergil træder ham i møde og bebuder at han vil være Dantes fører gennem to af de tre riger: helvede og purgatorium. Det tredje rige, paradiset, må hedningen Vergil overlade til en mere værdig fører.

HELVEDET II	47
-------------------	----

Dante tvivler på sig selv, og frygter at rejsen vil være vanvid. Vergil fortæller at han er udsendt som fører af Dantes ungdomselskede Beatrice, der er steget ned fra himlen for at pålægge ham dette hverv. Dante fatter atter mod, og den egentlige vandring begynder, langfredag aften 8. april, ved fuldmåne.

HELVEDET III	51
--------------------	----

Straks inden for helvedsporten med dens indskrift ser vandrerne de lunkne og vege sjæle, og ser hvordan de straffes, uden for det egentlige helvede. Ved floden Acheron driver færgemanden Karon de afdøde sjæle om bord i sin båd for at føre dem over til den anden bred. Efter et voldsomt jordskælv, fulgt af et lyn, besvimer Dante.

HELVEDET IV 55

Et tordenbrag vækker Dante af besvimelsen. De to digtere befinder sig nu i første helvedskreds, og træder ind i Limbo, hvor de udøbtte retfærdige holder til. Dette er Vergils sted, hvor han opholder sig sammen med oldtidspersoner som Horats, Homer, Ovid, Cæsar, og arabiske middelalderskikkelser som hærforen Saladin og filosofen Averroës. Ingen af dem straffes, men alle lever de i uopfyldelig længsel efter at se Gud.

Digterskikkelserne fører Dante ind i en fornem borg, hvor han hædres som deres kollega.

HELVEDET V 59

Ved indgangen til anden helvedskreds ser Dante helvedsdommeren Minos. I denne kreds hvirvles umådeholdent vellystige rundt i evighed af en voldsom storm. Dante ser berømte elskende siden oldtiden (Paris og Helena, Tristan m.fl.), og får lov at tale med to samtidige, Paolo da Malatesta og Francesca da Rimini: hun fortæller ham om deres tragiske elskov, der endte med døden. For anden gang besvimer Dante, denne gang af bevægelse.

HELVEDET VI 63

Helvedshunden Kerberus vogter indgangen til tredje helvedskreds, hvor de forslugne og grådige straffes med slam og slud. Florentineren Ciacco genkender Dante og afslører Firenze fremtidige skæbne for ham, herunder Dantes egen kommende landflygtighed. På vej bort taler de to digtere sammen om hvorvidt helvedsstraffene vil fortsætte uændret efter dommedag.

HELVEDET VII 67

Fjerde helvedskreds vogtes af Pluto, der taler sort. De to digtere ser gnier og ødelandende rulle kampesten mod hinanden. På spørgsmål fra Dante om hvem Fortuna eller skæbnen er, udlægger Vergil hende som en del af den guddommelige forordning der drejer universets hjul.

Femte helvedskreds består af sumpen Styx, hvor de vredladne flår hinanden i stykker med negle og tænder. Tørskoede går de to digtere mod et højt tårn.

HELVEDET VIII 70

Fra toppen af tårnet lyser et bål som signal. Helvedsånden Flegias tar de to digtere med i sin båd, længere ind mod sumpens midte. En vredladen florentiner, Filippo Argenti, prøver at komme op i båden, men stødes tilbage. Uden for porten til helvedsbyen Dis stiger digterne i land, men diævlene der vogter indgangen vil ikke lade dem komme indenfor. End ikke Vergil, der har været der før, kan overtale dem. De to vandrerer må afvente himmelsk assistance.

HELVEDET IX 74

Mens de venter på hjælp til at få adgang til byen, fortæller Vergil om hvorledes han tidligere var blevet manet til at besøge det nedre helvede, hvortil de nu er på vej. På tårnets tinde kommer Medusa og hævngudinderne truende og forbandende til syne. Endelig ankommer den himmelske hjælper, der åbner porten, og de to digtere træder indenfor, ind i den sjette helvedskreds. Her ligger kættene i brændende sarkofager.

HELVEDET X 78

Fra en glødende kiste genkender den ghibellinske anfører Farinata degli Uberti en landsmand i Dante; de samtaler om striden mellem de to partier, ghibellinerne og guelferne. I samme sarkofag ligger guelfen Cavalcante de' Cavalcanti, far til Dantes digterven Guido. Farinata forudser Dantes landflygtighed.

HELVEDET XI 82

Foran en stejl og dyb skrænt standser digterne op, frastødt af stanken der stiger op nedefra. I ly af pave Anastasius' grav fortæller Vergil helvedes inddeling efter syndernes kategori: Umådehold (sang V-VIII), Vold (IX/X-XVI) og Falskhed (XVIII-XXXIV), hver med sine underinddelinger.

HELVEDET XII 85

Neden for den uvejsomme skrænt ligger syvende helvedskreds, vogtet af uhyret Minotaurus, som det lykkes digterne at slippe uskadt forbi. De træffer en deling kentaurer, der patruljerer her, anført af Chiron. – Nessus, en anden kentaur, bærer på sin ryg Dante over Flegethon, en kogende flod af blod, hvor tyranner, mordere m.fl. pines.

HELVEDET XIII 89

Anden del af syvende kreds består af selvmorderskoven, hvor de der øvede vold mod sig selv er blevet til tornede træer og buske, i hvis grene harpyerne bygger rede. Pier della Vigna, kejser Frederik II's kansler, fortæller om sin skæbne. To mænd der har forspildt deres evner og bragt ødelæggelse over sig selv, blir jaget af et kobbelt hunde gennem skoven. En landsmand til Dante spør om onde tider for Firenze.

HELVEDET XIV 94

I tredje del af syvende kreds straffes forbrydelser mod naturen og skaberen: gudsbespottelse, sodomitter (homoseksuelle) og ågerkarle ligger, vandrer eller sidder i en ørken af glødende sand, under en regn af ildflager. Blandt de første, naglet til jorden, er Capaneus. Vergil forklarer Dante hvor de underjordiske floder Acheron, Styx og Flegethon kommer fra: de er tårer udgydt af Oldingen på Kreta.

De to vandrere fortsætter indtil de kommer til en blodrød strøm der krydser ørkenen og fører ind mod midten.

HELVEDET XV 98

Dante og Vergil følger floden, i sikkerhed oppe på dens diger. Blandt sodomitterne genkender Dante sin gamle lærer Brunetto Latini, som på ny forudsiger hans landflygtighed. Efter at have anbefalet sig gennem sit efterladte værk *Le Trésor*, forlader han Dante for at slutte sig til de andre fordømte, og vandrerne fortsætter ind mod midten.

HELVEDET XVI 101

Tre berømte florentinere: Guido Guerra, Tegghiaio Aldobrandi og Jacopo Rusticucci, spørger Dante om nyt fra byen, som de har hørt foruroligende rygter om gennem en nyankommen, forlyden-der som Dante bekræfter.

De to vandrere kommer til en afgrund, for at komme ned til det nederste helvede, kaster Vergil et reb ud som tegn til en helvedsånd, der kommer op fra dybet.

HELVEDET XVII 105

Uhyret Geryon, billede på falskhed, lægger til ved kanten. Mens Vergil forhandler med ham, går Dante hen for at se på ågerkarlene,

der skildres ved deres våbenskjold og forretningssemlen. – De to vandrere tar plads på Geryon, der flyver nedad med dem.

HELVEDET XVIII 109

Ved foden af skrænten begynder ottende helvedskreds, der kaldes Malebolge. Den består af ti kæmpenæssige, koncentriske ringgrave (*bolge*), omkring en skakt i midten. Her over dem fører klippebroer, som til en fæstning omgivet af voldgrave. I den første grav straffes ruffere og forførelse (bl.a. Jason), i den anden smigrere.

HELVEDET XIX 113

I tredje grav i Malebolge er simonister (som har handlet med kirkelige embeder og medvirket til kirkens korrumpation) stukket omvendt ned i glødende klippeprækker. Pave Nicolaus III (d. 1280) tror at Dante er Bonifacius VIII, som skal ned i samme spalte som han selv (1303), for snart at blive efterfulgt af franskmændene Clemens V (1314), den første Avignonpave.

HELVEDET XX 117

I den fjerde grav eller *bolgia* straffes spåfolk, heriblandt sagnskikkelser som Tiresias og Manto (som Vergils fødeby Mantua har navn efter), samt historiske personer som Michael Scotus. Alle vandrer grædende rundt med hovedet vredet om mod bagen, så de kun kan se bagud.

På jorden er det solopgang og månedag på påskelørdag, 9. april, vandringsanden dag.

HELVEDET XXI 121

I femte grav eller *bolgia* koger verdslige embedskøbere og korrupte embedsmænd i en flod af beg. En djævel ankommer med en råmand fra Lucca, mens djævelens kumpaner, der blir kaldt for Malebranche, hepper. Anføreren for djævelene gir de to vandrere en eskorte på ti djæveler der skal føre dem hen langs med graven til næste hele klippebro; den nærmeste er nemlig styrtet sammen.

HELVEDET XXII 125

Djævelene i Malebranche-kompagniet fanger en modvillig synder, der imidlertid narrer dem og undslipper, mens to af djævelene havner i tjæren. De to vandrere skynder sig videre, langs med graven.

HELVEDET XXIII. 129

I sjette grav redder de to digtere sig hastigt fra Malebranchediævlene, der havde givet dem falsk besked om broen. Nede i graven går hyklere omkring i tunge forgyldte blykåber. Tværs over vejen ligger ypperstepræsten Kaifas, korsfæstet til jorden. Opklaring af djævlens løgnagtighed.

HELVEDET XXIV. 133

Efter en besværlig opstigning til diget og klippebroen kan vandrerne se ned på syvende grav. Tyveknægte forvandles uophørligt til og fra krybdyr. Kirkerøveren Vanni Fucci fra Pistoia profeterer skadefro om ghibellinernes nederlag, og om Dantes videre skæbne.

HELVEDET XXV. 138

Vanni Fucci forbander Gud. Dante forbander Pistoia. Kvægtøyen Cacus, forvandlet til slangebesat kentaur. Syndere og krybdyr bytter skikkelse. Tre florentinere.

HELVEDET XXVI. 142

Bitter lovprisning af Firenze. Ottende grav: falske rådgivere indsvøbt i flammekugler. Odysseus, svøbt i samme flamme som Diomedes, fortæller om sin sidste færd ud på verdenshavet hinsides Herkules' søjler ved Gibraltar.

HELVEDET XXVII. 146

Videre i ottende grav fortæller den ghibellinske fører grev Guido da Montefeltro ud fra sin flamme om hvordan han mod slutningen af sit liv blev munk og troede sig frelst, men blev narret til at give pave Bonifacius VIII et bedragerisk råd. Derfor måtte Frans af Assisi overlade hans sjæl til den "logiske" djævel.

HELVEDET XXVIII. 150

I niende grav blir splittelsesmagere sønderhugget. Dels dem der har stiftet sekter: Muhammed, hans svigersøn Alí samt kætterføreren Fra Dolcino, dels dem der har sæt spild mellem venner, bysbørn og slægtninge: Pier da Medicina fra Po-sletten, romeren Curio, florentineren Mosca de' Lamberti, og som den sidste trubaduren Bertran de Born.

HELVEDET XXIX. 154

De to vandrere skynder sig videre, men Dante har svært ved at løsrive sig, da han er blevet genkendt af en slægtning i niende grav: Geri del Bello, dræbt i en slægtsfejde og endnu uhævnet.

I tiende grav plages falsknere og bedragerere på forskellig vis. Alkymisterne med ækle sygdomme. Griffolino og Capocchio, begge fra Siena.

HELVEDET XXX. 158

Videre i tiende grav i Malebolge. Her raser de der udgav sig for andre personer for vindings eller begærs skyld (Gianni Schicchi, Myrrha); falskmøntneren Mester Adam plages af vattersot, og løgnere og menedere (Potifars hustru, grækeren Sinon) skælver i rystefeber. Hån- og skændselsduet mellem Adam og Sinon.

HELVEDET XXXI. 162

De to vandrere kommer til randen af den nederste skakt i helvede. Sagnkikkelser fra oldtiden står som tårne inderst omkring kanten, heriblandt Nimrod, der lod Babelstårnet bygge. En mere freldelig kæmpe, Antæus, lader sig bevæge til at løfte de to ned til bunden. Da han retter sig op, kommer Dante til at tænke på et af Bolognas to skæve tårne.

HELVEDET XXXII. 167

Helvedes bund og niende kreds består af issøen Kokytos, inddelt i tre zoner. I den yderste zone, Kaina, opkaldt efter Kain, ligger forrædere mod slægt og venner, med hovedet oven for isen. Dante kommer til at sparke til en af dem, Camiscion de' Pazzi, der fortæller ham om nogle af de øvrige. På grænsen mellem Kaina og næste del af Kokytos, Antenora, blir Dante vidne til en grotesk scene.

HELVEDET XXXIII. 171

Grev Ugolino della Gherardesca, Pisas tidligere hersker, forklarer hvorfor han gnaver løs på ærkebiskop Ruggieris hoved: denne havde ladet ham og hans fire sønner dø af sult i hungertårnet. – I Antenora, opkaldt efter trojaneren Antenor, ligger forrædere mod fædrelandet, med kun ansigtet fri af isen: Alberigo Manfredi, Branca Doria m.fl. Dante undrer sig over den sidste, som endnu ikke er død, men får forklaringen af en af de andre.

HELVEDET XXXIV	175
Aften påskelørdag 9. april, 24 timer efter at vandrerne er trådt ind i helvede.	

I Judecca, opkaldt efter Judas, ligger forrædere mod velgørere, helt dækket af isen. Dante undrer sig over en blæst der kommer inde fra mørkets midte, i denne bundfrosne verden. Forklaringen følger da de når midten: fast i isen sidder Satan, den nedstyrtede lysengel Lucifer, og basker med seks flagermusevinger. Hver af hans tre hoveder gnaver på en forræder: Judas, Brutus og Cassius.

Vandrerne passerer helvedes og jordens centrum ved at kravle ned ad Satans ben og vende sig rundt. Derefter kravler og går de opad gennem en snæver kløft, vejledt af en bæk der løber ned fra purgatoriebjergets top. Endnu mens det er mørkt, genser de himlen og stjernerne på den anden side jordkloden.

PURGATORIET I	183
Påskemorgen før dagry, på vandringsens tredje dag, søndag 10. april. De to digtere, Dante og Vergil, står på den strandbred hvor fra purgatorie- eller skærsildsbjerget rejser sig op af havet, som det eneste faste land på den sydlige halvkugle. Romeren Cato den Yngre, vogteren af adgangen til bjerget, antager dem først for undslupne fordømte fra helvede. Vergil fortæller deres historie, og Cato byder ham omgjorde Dante med et ydmygt sivstrå og vasker helvedssmudset bort fra hans ansigt, inden bodsgangen op ad bjerget.	

PURGATORIET II	187
Dagry. De to digtere ser en båd ankomme over havet fra den nordlige halvkugle, fuld af døde bodfærdige sjæle som en engel har samlet op ved Tiberens bred, og nu fører over havet til purgatoriebjerget. Dante genkender sin ven musikeren Casella, og beder ham synge et af sine digte, som han før plejede. Cato formaner sjælene om ikke at tøve, men skynde sig op mod bjerget og de prøvelser der venter under opstigningen mod paradiset.	

PURGATORIET III	190
På vej op mod bjerget forskrækkes Dante ved at se sin egen skygge, mens Vergil ikke kaster nogen. Vergil beroliger ham, og fremhæver den menneskelige fornufts utilstrækkelighed. De møder en skare sjæle; det drejer sig om ekskommunicerede (udstødte fra kirken) samt personer der først angrede i deres dødsstund. Dante møder hohenstauferen kong Manfred af Napoli, der fortæller ham om den guddommelige miskundhed.	

PURGATORIET IV	195
De to digtere maser sig med besvær op gennem en snæver slugt, og gør ophold på en afsats. Vergil forklarer hvorfor middagsso-len står i nord. Fra en skare sjæle lyder en doven stemme som Dante genkender: luthmageren Belacqua, der forklarer hvorfor han som forsømmelig sidder sløv og venter, i stedet for at vandre op mod prøvelserne.	

PURGATORIET V	199
Digterne møder en tredje skare sjæle, der fik en voldelig død uden syndsforladelse men som i sidste øjeblik angrede deres synder. Tre af dem, Jacopo del Cassero (myrdet på rejsen), Buonconte da Montefeltro (ghibellinsk hærfører død på flugt fra slaget ved Montaperti, hvor Dante deltog på modsat, guelfisk side) og Pia de' Tolomei (myrdet af sin ægtemand), fortæller om deres skæbne, og bærer vidnesbyrd om den guddommelige kærligheds frelsende magt.	

PURGATORIET VI	203
Eftermiddag, påskedag.	

Flere voldeligt døde trænges rundt om Dante og beder ham bringe bud om dem til deres levende slægtninge og venner, så disse kan gå i forbøn for dem og derved forkorte deres prøvelser. Blandt disse er toskaneren Federico Novello og den franske hoflæge Pierre de la Brosse. De to digtere går videre og møder trubaduren Sordello, der sidder alene. Ligesom Vergil er han fra Mantova, og begge omfavner grebet hinanden.

Anklage mod samtidens splidagtige Italien, og mod kejseren der forbliver nord for Alperne uden at gribe ind.

PURGATORIET VII	207
Tidlig aften påskedag, 10. april.	
Sordello fører vandrerne ind i en grøn, blomsterduftende dalsænkning, hvor forsømmelige fyrster to og to gør bod for deres tidligere fjendskab ved gensidig trøst: Rudolf II af Habsburg, Ottokar af Böhmen, Filip III af Frankrig, Karl af Anjou og andre.	
PURGATORIET VIII	211
Aftenen falder på over dalen, som bevogtes af to engle. Fyrsternes aftenhymne. Dantes ven Nino Visconti fortæller om sin efterladte hustru og datter. En slange kommer til syne, men jages bort af englene. Corrado Malaspina fra Val di Magra vest for Toscana spår om den gæstfrihed Dante i sin landflygtighed vil modtage hos hans slægt.	
PURGATORIET IX	215
Natten til mandag og mandag morgen 11. april, vandringens fjerde dag.	
Dante drømmer om en ørn. Imens bærer Skta. Lucia, fulgt af Vergil, ham op til purgatoriets indgangsport, men inden han vågner, forsvinder hun.	
Indgangen vogtes af en engel, der sidder på det øverste af tre trin; han åbner porten med to nøgler af sølv og guld, og ridser med spidsen af sit sværd syv P'er (PECCATUM = SYND) på Dantes pande; de skal forsvinde på vandringen opad.	
PURGATORIET X	219
Renselseskredsene er cirkelformede afsatser der fører rundt om bjerget.	
Første renselseskreds: de stolte går under tunge byrder. Mar-morrelieffer med berømte scener af ydmyghed: Marias bebudelse, Davids dans, Trajan og enken.	
PURGATORIET XI	223
Fadervor, bøn for sjælene i purgatoriet. Dante taler med to sjæle der gør bod for deres hovmod: adelsmanden Umberto Aldobrandeschi og bogmaleren Franco da Bologna, som taler om hvorledes berømmelse veksler med glemsel, og nævner store malere og digtere: Cimabue og Giotto, Guido Guinizelli og Guido Caval-	

canti. Til slut peger han på den førhen så mægtige Provenzan Salvani fra Siena.	
PURGATORIET XII	227
Reliefbilleder viser scener af straffet hovmod fra oldtiden. Ydmyghedens engel stryger det første P væk fra panden på Dante, som føler sig lettere.	
PURGATORIET XIII	231
Anden bodskreds; Vergils anrørelse af solen. Stemmer af ånder eller engle maner til næstekærlighed og storsind. De misundelige med tilsyede øjenlåg, heriblandt Sapia fra Siena. Dante betragter som sin egen største fejl ikke misundelse, men stolthed.	
PURGATORIET XIV	235
Guido del Duca og Rinier' da Calboli. Den første anklager romagnolere og toskanere for deres lastefuldhed og korruption. Englestemmer forkynnder eksempler på straffet misundelse.	
PURGATORIET XV	240
Barmhjertighedens engel sletter det andet P fra Dantes pande. Samtale om misundelse og fordelingen af goder. I en vision ser Dante tre eksempler på ydmyghed og blidhed: Maria, Peistratos, Skt. Stefans martyrium.	
PURGATORIET XVI	244
Tredje bodskreds: de vredladne i natsorte røgskyer. Hofmanden Marco Lombardo beklager nutidens forfald og roser fortidens ridderdyder. På spørgsmål fra Dante om årsagen til dette forfald fremhæver han viljens frihed og peger på sammenblandingen af gejstlig og verdslig myndighed gennem pavernes magtbegær. Pri-ser oldingen "den gode Gherardo".	
PURGATORIET XVII	248
Vandrerne træder ud af røgskyen, og Dante får visioner af eksempler på straffet vrede. Fredens engel stryger det tredje P fra Dantes pande.	
Opstigning til fjerde kreds; det er aften, og vandrerne må holde hvil. Vergil forklarer purgatoriebjergets indretning, som fordeler	

synderne og boden ud fra hvorledes sjælens kærlighed har været rettet enten mod det sande gode, eller mod falske former af det. I de fire første kredse synes for stærk eller for svag kærlighed til det gode; i de tre foroven kærlighed rettet mod forkerte mål.

PURGATORIET XVIII 252
Vergil fortsætter sin forklaring og udlægger fornuftsmæssigt den frie vilje, samt kærlighedens forskellige retninger, gode såvel som mindre gode; forklaringen af det egentlige mysterium henviser han til Beatrice og troen.

I fjerde, midterste bodskreds løber de lunkne og træge rundt uden at kunne standse selv om natten; en abbed fra San Zeno fortæller hvor opgangen til femte bodskreds er, alimens han iler forbi dem.

PURGATORIET XIX 256
Morgen tirsdag 12. april, vandringens femte dag.

Dante drømmer om sirenen, der forfører søfarende; en hellig kvinde kommer til undsætning og kalder på Vergil.

Dante vågner, de to digtere genoptager vandringen, og den gode viljes engel stryger det fjerde P fra Dantes pande. Opstigning til femte bodskreds, hvor de griske eller ødsle straffes ved at ligge med ansigtet nedad. Samtale med pave Hadrian V, der fortæller om vejen til sjette bodskreds.

PURGATORIET XX 260
Hugo Capet, stamfader til det franske kongehus, priser eksempler på lykkelig, godgørende fattigdom og anklager sine efterkommere for de ulykker de har forvoldt og vil forvolde. Han nævner eksempler på straffet griskhed: Midas, Crassus m.fl. Et pludseligt jordskælv fulgt af en lovsang undrer og forskrækker Dante.

PURGATORIET XXI 265
En sjæl slutter sig til vandrerne, og forklarer at jordskælvet var tegn på at en sjæl har fuldstændt sin bodsvandring og nu er parat til at stige op til paradiset: det er ham selv, den romerske digter Statius. Han bekender sin omvendelse til kristendommen takket være Vergils værk, der havde ført ham til at se sandheden.

PURGATORIET XXII 269
Endnu en engel stryger det femte P (havesygen) fra Dantes pande. Mens de tre digtere stiger op til sjette afsats, fortæller Statius om sin omvendelse, og Vergil om Limbo, hvor han færdes med andre store oldtidsdigtere: Terents, Plautus, Homer m.fl.

Sjette bodskreds: grådighed og frådseri. Livets træ med sine frugter står lokkende men utilgængeligt på stien. Berømte eksempler på mådehold.

PURGATORIET XXIII 273
De bodfærdige grådige er magre som skeletter, så man i deres ansigter kan læse 'OMO' (= MENNESKE) med gotisk skrift, hvor O er øjnene, og M – skrevet med store buer – er næse, øjenbryn og kindben. Dantes næsten ukendelige ungdomsven Forese Donati fortæller om sin dydige enke og de lastefulde florentinerinder, Dante om sin vandring.

PURGATORIET XXIV 277
Forese beretter om sin salige søster Piccarda og om andre bodsgørere i sjette kreds, heriblandt pave Martin IV og den ældre digter Bonagiunta da Lucca, der priser den nye, sande følelsesstil hos Dante og andre af hans generation. En stikling af Kundskebens træ står på stien; derfra lyder formaninger om mådehold.

En engel opfordrer de tre vandrere til at stige op til syvende bodskreds, og stryger det sjette P fra Dantes pande.

PURGATORIET XXV 281
Under opstigningen udvikler Statius den aristotelisk-skolastiske lære om befrugtningen og sjælens opståen; han forklarer videre om døden og om det skyggelegeme de døde danner for at kunne modtage straf eller bod.

I syvende og sidste bodskreds lutres de vellystige i en rensende ild, mens de forkynnder eksempler på kyskhed.

PURGATORIET XXVI 286
De to grupper af vellystige – hetero- og homoseksuelle – vandrer i modsat retning på afsatsen, inden for flammen, der lader en smal sti fri til passage for de tre vandrere. Dantes forbillede, kærlighedsdigteren Guido Guinizelli, fortæller ham at der er en langt

større mester til stede, og udpeger denne. Det viser sig at være trubaduren Arnaut Daniel, der svarer Dante på provençalske vers.

PURGATORIET XXVII 290

Aften på vandrings femte dag, tirsdag 12. april. De tre digtere går gennem flammerne og mødes af en engel. (Det syvende P nævnes ikke, men slettes formentlig her). Ved foden af trappen der fører opad til det jordiske paradys, hviler de for natten; Dante drømmer om Lea der plukker blomster på engen.

Om morgenen stiger de rask op ad trappen, og Vergil erklærer at han nu ikke længere kan være Dantes fører: "Jeg kroner og salver dig nu til din egen herre".

PURGATORIET XXVIII 294

Formiddag onsdag 13. april, vandrings sjette dag.

Dante vandrer ind i den hellige skov, mens de to andre digtere følger efter. På den anden side af en bæk ser Dante en smuk kvinde, Matelda (navnet nævnes først siden), som fortæller ham om skoven og dens vandløb Lethe og Eunoe. Vergil og Statius lytter fornøjet.

PURGATORIET XXIX 298

Den sande kirkes mystiske sejrprocession i skikkelser af menesker eller fabeldyr: foran går Gamle Testamentes bøger. Den tohujede triumfvogn blir trukket af en grif, symbol for Kristus, og er omgivet af de fire evangelier og de syv dyder. Til slut Apostlenes Gerninger, Nye Testamentes breve og Johannes' Åbenbaring.

PURGATORIET XXX 303

Processionen gør holdt på bækkens modsatte bred, over for Dante. I triumfvognens venstre side viser sig nu Dantes ungdomselskede Beatrice, dog indhyllet i blomsterregn og skjult bag et slør. Mens hun ubønhørligt bebrejder ham hans vildfarelser, forsvinder Vergil ubemærket. Dante er fortvivlet da han opdager det, men Beatrice fortsætter sin tale.

PURGATORIET XXXI 307

Dante bekender sine synder og falder i afmagt. Matelda lader ham neddykke i bækken Lethe og drikke af dens vand, der sletter

mindet om enhver synd. Beatrice viser sig for ham ubesløret i sin fulde skønhed.

PURGATORIET XXXII 311

Processionen drager videre, fulgt af Dante og Statius, hen til Kundskabens træ, der står nøgent. Vognen bindes til træet, og Beatrice sætter sig på jorden, mens griffen og den øvrige processions medundtagelse af de syv dyder stiger op mod himlen. En ørn (kejserdømmet) kaster sig to gange ned over vognen. Vognen forvandles til et grotesk uhyre og tages i besiddelse af en skøge (den romerske kurie), der indlader sig med en brutal kæmpe (den franske kongemagt), som slæber af sted med vognen og hende.

PURGATORIET XXXIII 316

Beatrice forklarer at en ætling af ørnen snart skal hævne overgrebene. Dante drikker af bækken Eunoe, og husker atter sine gode handlinger. Hermed er hans lutring tilendebragt, og han er rede til at stige op mod himlen.

Det er aften, onsdag 13. april 1300, på vandrings sjette dag.

PARADISET I 323

Indledning: lovprisning af Skaberen, og anrøbelse af digterguden Apollon.

Om morgenen torsdag 14. april 1300 stiger Dante, ansporet af Beatrices øjne, hastigt op mod paradiset, gennem ildsfæren der adskiller den jordiske atmosfære fra himlene. Beatrice forklarer ham hvorledes opstigningen er mulig, idet hun udlægger universets moralske og fysiske orden, hvor alt stræber efter sit rette sted.

PARADISET II 329

Stadig med øjnene fæstnet på Beatrice ankommer Dante til den første himmel, månehimlen, og trænger mirakuløst ind i den. Beatrice forklarer ham månepletternes natur og opståen, og tilba-geviser andre teorier herom. Hun priser de himmelske engle-intelligensers indvirkning på universet i dets helhed.

PARADISET III. 331

Dante ser, som skygge- eller tågebilleder, ansigterne på de salige der ikke opfyldte deres løfter i live. Han taler med Piccarda Donati, som forklarer at der i paradiset eksisterer forskellige grader af salighed, der nøje svarer til såvel fortjenesten erhvervet i live som til begæret efter salighed. Før hun fjerner sig syngende, viser hun ham kejserinde Konstantias sjæl; denne havde ligesom hun selv opgivet klosterløftet.

PARADISET IV. 335

Dante har to spørgsmål, hvoraf det ene drejer sig om Platons udsagn angående sjælen og dens stjerne, det andet om hvorvidt man er ansvarlig for et ikke opfyldt løfte, hvis man af ydre vold er blevet forhindret i at holde det. Beatrice svarer at sådanne sjæle ikke er skyldige, men dog mindre forjættede end personer som romeren Scævola eller martyren Laurentius, hvis viljer modstod ildens pinsler. Der må her skelnes mellem den absolutte og den relative vilje, fremhæver hun: den sidste kan give efter for derved at undgå et større onde, mens den første står fast i sin protest mod overgrebet.

PARADISET V. 339

Beatrice forklarer Dante hvorfor hans øjne endnu ikke kan udholde stråleglansen fra hendes skønhed, som vokser for hver himmel de stiger op i. Videre slår hun fast at et løfte er en frivillig pagt mellem mennesket og Gud, og består af to ting: for det første den frie vilje der afgiver løftet og dermed afstår fra sig selv, for det andet den ting der lovedes. Det sidste kan eventuelt udskiftes med noget andet, det første ikke.

Med øjnene fæstnet i Beatrices, stiger Dante op i den anden himmel, merkurhimmelen, hvor han møder sjæle der lyser forunderligt af glæde. Han beder én af dem forklare hvorfor den netop befinder sig i denne himmel.

PARADISET VI. 343

Den østromerske kejser Justinian fortæller om sit store lovkompleks og om romerrigets udvikling efter en guddommelig plan. Guelfernes og ghibellinernes vildfarelser: de enten trodses eller misbruger den kejserlige ørn. Til slut priser han den retfærdige Romaineu af Villeneuve, kansler hos greven af Provence.

PARADISET VII. 347

Beatrice forklarer Dante om arvesynden og om forløsningen fra den. At Gud ofrede sin søn for menneskehedens skyld, var nødvendigt og dermed retfærdigt, da mennesket ikke selv ville kunne opveje Adams syndefald. Videre forklarer hun hvilke dele af skaberværket der er henholdsvis evige (som skabt direkte af Gud) og forgængelige (avlede, og dermed skabt indirekte). Menneskesjælen hører til de første.

PARADISET VIII. 351

Beatrice og Dante stiger op i Venus' himmel, den sidste af de himmelsfærer der endnu berøres af skyggen fra jorden. Karl Martel, kronet konge af Ungarn og Dantes ungdomsven, beklager sin slægts forfald og forklarer hvorledes gode fædre kan få slette sønner.

PARADISET IX. 355

Cunizza da Romano, trubaduren Sordellos elskede, fortæller om sin bror, den blodplettede Ezzelino. Digteren Folquet af Marseille beretter om sin kærlighedstjeneste, om skøgen Rahab (Gl. Testamente) og anklager den fordærvede gejstlighed, der kun tænker på at samle rigdom.

PARADISET X. 360

Lovprisning af planetbanernes vidunder, som udtrykker Guds vilje.

Fra det nedre paradis stiger Beatrice og Dante op i den fjerde himmelsfære, nemlig solens himmel, den første blandt de planetsfærer der ikke nås af jordens skygge. Her møder de vise sjæle: filosoffer, teologer og retslærde fra middelalder og oldtid, præsenteret af Thomas Aquinas: Albertus Magnus, Gratian, Peter Lombarden, Kong Salomon, Dionysios Areopagita, kirkefaderen Ambrosius, Severinus Boethius, Isidor af Sevilla, Beda Venerabilis, Rikard af Skt. Viktor, Siger af Brabant. De fremstår som lys i en krone, tolv i alt.

PARADISET XI. 364

Thomas Aquinas priser Frans af Assisi og beklager sine egne ordensbrødre, dominikanernes, frafald fra grundlæggerens strenge ordensregel.

PARADISET XII 368

Skt. Bonaventura priser den hellige Domingo og dadler sine egne ordensbrødre, franciskanerne; han nævner elleve store forbilleder fra denne orden, der viser sig som en ny kreds eller krone.

PARADISET XIII 372

De to kredse af vise drejer rundt, i hver sin retning. Thomas opklarer en misforståelse med hensyn til Salomon og taler om skabelsen og de forskellige grader af salighed: Salomon har blot opnået det højeste mulige trin af oplysning som menneske, mens Adam og Kristus, skabt direkte af Gud, befinder sig i en endnu højere velsignelse. Han advarer mod tomme spekulationer og vranglærer som f.eks. Parmenides', Sabellius' og Arius' teorier.

PARADISET XIV 376

Salomon oplyser om kroppens tilstand efter dommedag. Opstilling til den femte himmel, marshimlen, hvor martyrer og troens forkæmpere ses grupperet som et strålende kors, i hvis midte Kristus anes.

PARADISET XV 380

Cacciaguida, Dantes forfader, død på korstog under kejser Konrad III, hilser sin efterkommer og priser de gamle ærbare tider i Firenze, da han levede.

PARADISET XVI 384

Dante fryder sig over sin slægts adelskab, som dog ikke beror på fødsel, men på gerninger. Han beder Cacciaguida fortælle mere om hvilke folk der levede i Firenze på hans tid, i midten af 1100-tallet. Cacciaguida nævner alle fornemme slægter, og beklager forfaldet gennem de 'nye folk' der allerede på hans tid var ved at finde vej ind i byen. Til slut nævnes Buondelmonte, hvis giftermål skulle blive årsag til partifejden mellem guelfer og ghibelliner i begyndelsen af 1200-tallet.

Forbandelse over Marsstatuen på Ponte Vecchio, hvis misundelse lå bag det hele.

PARADISET XVII 389

Cacciaguida bekræfter de spådomme Dante tidligere har modta-

get om sin kommende landflygtighed (1302), og byder ham bære sin skæbne med frimodighed. Hans opgave skal være uforfærdet at fortælle hvad han har set på sin vandring gennem dødsrigerne, for derved at bidrage til verdens forbedring.

PARADISET XVIII 393

Til slut viser Cacciaguida en række berømte troens stridsmænd: Josva, Karl den Store, Gotfred af Bouillon m.fl. Opstigning til jupiterhimlen, den sjette himmelsfære. Her forsamlers sjælene af gode og retfærdige fyrster sig, først som lys der danner et valg-sprog: "Elsk retfærdighed, I som dømmes og styrer på jorden", dernæst til billedet af en (kejserlig) ørn. Pavemagtens misbrug af det kirkelige band.

PARADISET XIX 397

Ørnen, dannet af tusinder af lysende sjæle, taler til Dante om forsynets uudgrundelige veje og den menneskelige forstands utilstrækkelighed. Paradiset opnås gennem tro på Kristus, men mange onde kristne vil dog på dommedag se sig udelukket.

PARADISET XX 401

Da ørnen tier, høres de saliges forunderlige sang. Dernæst opfordrer ørnen Dante til at betragte de lys der danner dens øje: kong David, kejser Trajan, Judas kong Hizkija, Konstantin den Store, Vilhelm den Gode af Napoli, og trojaneren Rifeus. Den forklarer hvorfor Trajan og Rifeus, skønt hedninge, befinder sig i paradiset.

PARADISET XXI 405

Dante og Beatrice er steget op til den syvende himmel, saturnhimlen, hvor de kontemplative ånder viser sig på en uendelig gylden stige af lys. Petrus Damianus forklarer Dante om prædestinationens (forudbestemmelsens) mysterium. Derefter fortæller han om sig selv, og retter en heftig anklage mod kirkens luksus.

PARADISET XXII 409

Et af lysene fra den hellige trappe taler til Dante: Benedikt af Nursia, grundlæggeren af klosterbevægelsen. Han forklarer at trappen er skabt for at sjælene kan stige op mod himlen, men at der for tiden kun kommer få munke til den.

Lynhurtig opstigning til fiksstjernerhimlen, den ottende himmel, ind i Tvillingernes stjernebillede, under hvilket Dante blev født 35 år tidligere. Tilbageblik på de tilbagelagte himmelkredse og den ubetydelige jord.

PARADISET XXIII. 414

Beatrice skuer mod Kristi triumftog, der stiger opad i en lyskare af salige. Klarest blandt disse stråler Maria, der benævnes Rose. Omkring hende svæver ærkeenglen Gabriel som en fakkelt. Påskehymnen REGINA COELI (= Himlens dronning).

PARADISET XXIV. 418

På Beatrices opfordring indleder Skt. Peter et forhold af Dante om trosartiklerne, idet han udspørger ham om Troens væsen.

PARADISET XXV. 422

Digteren udtrykker sit håb om at kunne vende hjem for at modtage digterkronen i Firenze. Apostlen Jakob eksaminerer ham i Håbets væsen, udspring og mål. Apostlen Johannes kommer til syne i en sådan stråleglans at Dante blændes.

PARADISET XXVI. 426

Mens hans syn langsomt vender tilbage, udlægger Dante på Johannes' opfordring Kærlighedens væsen, dens genstand, nemlig Gud, og dens udspring i filosofi og bibelsk åbenbaring.

Beatrice gir ham synet tilbage, og han ser nu et fjerde lys ved siden af de tre apostle, nemlig Adam. Denne fortæller om sit korte ophold i det jordiske paradys, om sit 930 år lange jordeliv og sit 4302 år lange ophold i Limbo inden Kristus hentede ham op til himlen; endelig redegør han for principperne bag de forskellige sprogs opståen, og tilbageviser teorien om hebraisk som fælles ursprog.

PARADISET XXVII. 430

De salige lovpriser Treenigheden. Peter fordømmer pavernes begærlighed og løgnagtighed, men forkynnder at der skal komme en hævner.

Dante befinder sig med ét i den niende himmel, krystalhimlen

eller Primum Mobile, der ikke har udstrækning i rum, men kun i Guds tanke, og som drejer alle himmelsfærer under sig.

PARADISET XXVIII. 435

I Beatrices øjne ser Dante genspejlet et lys, der kommer ovenfra, fra den tiende, ubevægelige himmel. Han aner højt oppe et punkt fuldt af lys, som er Gud, omgivet af ni englekor. Beatrice forklarer forbindelsen mellem disse ni kor og de ni himmelsfærer, der modtager deres kraft. Hun udlægger englenes hierarki og hverv, iflg. Dionysios Areopagita.

PARADISET XXIX. 439

Beatrice fæstner sit blik i Gud, og forklarer derefter Dante om skabelsen af englene og himmelsfærerne, og om de trofaste og de oprørske engle. Hun slår fast at englene ikke har behov for hukommelse, og advarer mod falske filosoffer og prædikanter, der udtaler sig i blinde og hovmod. Hun afslutter med at fortælle om englenes uendelige rækker, og hvorledes Gud spejles i hver af dem.

PARADISET XXX. 443

Ligesom stjernerne forsvinder for vores blik før solopgang, svin-der synet af englekorene. Dante og Beatrice er nu steget op i Em-pyreum, den tiende himmel hvor Gud og de salige opholder sig.

Dantes synsevne vokser gradvis, og han ser først det højeste paradys som en flod af lys, hvori de salige spejler sig; dernæst ændrer synet form og fremstår som et rundt amfiteater. Dette er den Salige Rose, hvori sjælene sidder på rækker opad. En plads er tom: dér skal kejser Henrik VII (d. 1313) sidde (og vé den pave der modarbejder ham!).

PARADISET XXXI. 447

Dante betragter de salige i rosen, og englekorene der svæver omkring den. I stedet for Beatrice er Bernhard af Clairvaux trådt til som fører.

Dantes takkebøn til Beatrice, der nu har indtaget sin plads højt oppe i rosen. Bernhard viser ham Jomfru Maria.

PARADISET XXXII	451
Bernhard forklarer Dante de saliges fordeling i rosen: til den ene side troner Maria over salige fra den nye pagt efter Kristi komme, til den anden Johannes Døberen over dem fra den gamle pagt der troede på den kommende Kristus. Rosens nedre del rummer til begge sider børn der er døde som spæde.	
Bernhard udlægger den guddommelige nåde, og beder Dante på ny betragte Maria: hun alene kan skænke ham kraft til den højeste vision.	

PARADISET XXXIII	455
Bernhards bøn til Maria.	

Gradvis trænger Dantes syn ind i Guds væsen, og han formår at skue den kærlighed der skabte universet og sammenbinder det i dets forskellige fremtrædelsesformer. Synet er udsigeligt: han ser Treenigheden, og grubler over dens væsen, men som et lyn kommer den højeste vision, der lader ham stum tilbage.

DANTE OG HANS TID	461
-------------------------	-----

KOMMENTAR

Italienske navne, nogle udtaleregler	472
Henvisninger og forkortelser	473
Kommentar Helvedet	474
Kommentar Purgatoriet	515
Kommentar Paradiset	554
Udvalgt litteratur	595

OVERSÆTTERENS FORORD

Dantes såkaldte Guddommelige Komedie har form af en vandrings gennem de tre katolske dødsriger, helvede, purgatorium (eller skærsild) og paradis. I alt består værket af 100 sange/kapitler, fordelt med 33 på anden og tredje del, mens første del har 34, da den desuden rummer en indledende sang. Hver sang består derudover af mellem fyrrer og halvtreds såkaldte terziner, dvs. afsnit på 3 verslinier, og teksten rummer således i alt mellem 14.000 og 15.000 vers. Vandreren er jeg-person i fortællingen, og Komedien kan læses dels som én fortløbende beretning om ham og hans vandring, dels som en række enkeltfortællinger om og fra de afdøde sjæle som han møder og samtaler med. Man kan altså læse i ét stræk, eller stoppe op undervejs, som også vandreren gør.

Da fortællingen begynder, er jeg-personen, der fremstilles som Dante selv, faret vild i en mørk skov, og tvivler på at han nogensinde vil nå den solbeskinnede bjerg- eller bakketop som han kan skimte foroven. Efterhånden som vandreren skrider frem og læseren såvel som vandreren får større overblik over den verden den foregår i, fornemmer vi at den tilsyneladende ligefremme fortælling rummer noget mere. Hvad er det mon for en skov vi flakker rundt i, og hvad er det i grunden der sker?

På det enkleste og mest bogstavelige plan befinder vi os fra første færd i et middelalderligt, geocentrisk univers, hvor solen kaldes en planet (v. 17):